

PARAGIŲ DVARO sodyboje, čia veikiančiame muziejuje – atgaiva sielai ir kūnui

Keliaudami rašytojų, gimusių, gyvenusių, kūrusių Žemaitijoje, keliais, norėdami aplankyti Akmenės rajono Paragių kaime veikiančią Akmenės krašto muziejaus padalinį Lazdynų Pelėdos memorialinį muziejų, atvykę į Papilę, kur yra palaidotas iš Skuodo rajono Lenkimų seniūnijos Kalvių kaimo kilęs lietuvių istorikas, rašytojas, švietėjas, lietuvių tautinio atgimimo veikėjas Simonas Daukantas (1793–1864) ir kur veikia S. Daukanto memorialinis muziejus, stovi 1928–1930 m. skulptoriaus Vinco Grybo (1890–1941) sukurtas paminklas S. Daukantui, turėtume pasukti link Šiaudinės, Budriškių ir, neprivažiavę Meškių kaimo, kaip tai nurodo informacinės kelių rodyklės, pasukti link Paragių dvaro sodybos. Tai viena nuošaliausių vietų Akmenės rajone, visai netoli Telšių rajono ribos, šiam rajonui priklausančio Tryškių miestelio. Sodyba puikiai prižiūrima, tvarkoma. Čia yra ne tik kur akis paganyti, pailsėti, bet galima daug ką naujo sužinoti ir apie šio dvaro istoriją, čia gyvenusius ir kūrusius žmones.

Siūlydami aplankyti šią dvaro sodybą ir joje veikiančią muziejų, pakalbinome jo vadovę SANDRĄ SAKALOUSKIENĘ.

– Vasara – kelionių, ekskursijų metas. Kaip dažnai šiame vasarą ekskursijų dalyviai ir kiti gyventojai, besidomintys krašto istorija ir paveldu, dvarais, išlikusiomis jų sodybomis, randa kelią į Jūsų muziejų?

– Šį sezoną, kaip ir kasmet, muziejuje sulaukiame ir turistų grupių, ir individualiai keliaujančių, iš anksto susipažinti su mūsų muziejumi suplanavusių ar spontaniškai, pamačius lankytino objekto ženklų

Paragių dvaro sodybos centrinis pastatas, kurime dabar veikia Akmenės krašto muziejaus padalinys Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus

pažymėtą sodybą, čia užsukančių keliautojų. Džiugu, kad muziejuje, lydimi mokytojų, noriai lankosi, edukaciniuose užsiėmimuose dalyvauja vaikai ir jaunimas – Akmenės, Mažeikių, Telšių rajonų mokyklų auklėtiniai. Muziejuje veikia Kultūrinės

Iš ąžuolo išdrožta skulptūra „Nikodemo svajonės“ (dail. Kęstutis Butnoris) Paragių dvaro sodyboje

Klojimo teatro pastatas

edukacijos sistema, kurios pagalba per įvairius edukacinius užsiėmimus į muziejų pavyksta pritraukti ne tik lankytojų, bet ir lėšų. Sulaukiame ir specialiai senaisiais mūsų krašto dvarais besidominčių gyventojų. Be abejo, norėtusi pritraukti gausesnį būrį lankytojų, bet vasarą mums, esant tolokai nuo kurortų, sudėtinga konkuruoti su jūros ir paplūdimių išsiilgusiais keliautojais.

– *Kuo į Jūsų muziejų atvykę lankytojai labiausiai domisi: dvaro sodyba, jos istorija, renovuotais pastatais, parku, seserų Sofijos Ivanauskaitės-Pšibiliauskienės ir Marijos Ivanauskaitės-Lastauskienės, rašiusių bendru Lazdynų Pelėdos slapyvardžiu, jų tėvo Nikodemo Erazmo Ivanausko gyvenimu ir kūryba?*

– Lankytojai atkeliauja norėdami aplankyti muziejų, susipažinti su dvarelio istorija, o išvyksta pakėrėti autentiškos aplinkos, senų medžių apsupty išgirstų istorijų, paglostyti vėjo, pamaloninti gaivių kvapų, žiedų ir spalvų gausos. Būna ir tokių lankytojų, kurie atvykę nenori nieko girdėti ir klausytis, o tik pabūti sodyboje – pasivaikščioti po parką ir liepų alėją...

– *Kokius unikalius, eksponatus, liudijančius apie rašytojų Marijos ir Sofijos bei jų tėvo gyvenimą ir kūrybą, šiandien galima pamatyti Jūsų muziejaus ekspozicijoje?*

– Unikaliausias objektas yra pats muziejaus pastatas, t. y. vidutinio bajoro gyvenamasis namas (Nukelta į 74 p.)

Nuotraukose (nuo viršaus): dvaro sodyboje veikianti, 1926 m. pastatyta dūminė pirtelė; Lazdynų Pelėdos memorialinio muziejaus klėtelė; parko scena, kurioje mėgsta slėptis pelėdos

Iš kairės: Lazdynų Pelėdos memorialinio muziejaus pagrindinė ekspozicijų salė; dvaro sodybos klėtelės ant-
rajame aukšte esanti erdvė, skirta trumpalaikėms parodoms ir edukacijoms

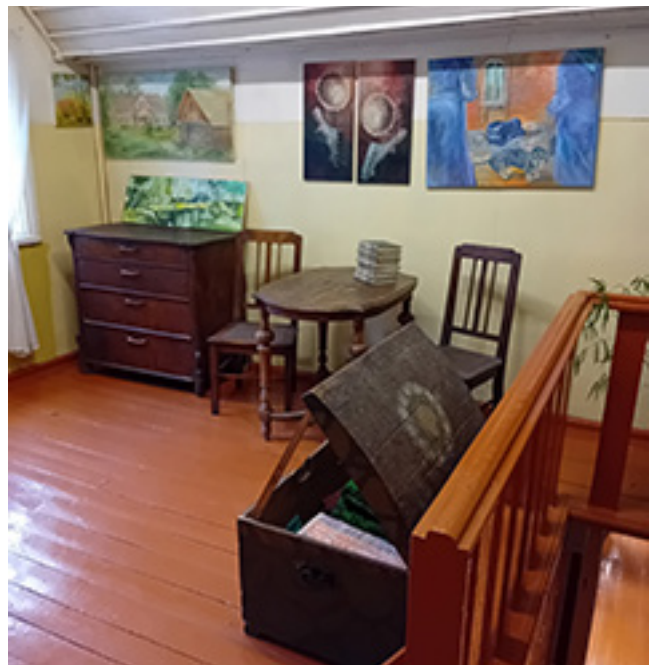
su kieme išlikusia klėtele, dūmine pirtele ir buvu-
sių kitų pastatų pamatiniais akmenimis bei klojimo
teatro tradicijų tąsai pritaikytu pastatu su scena, jo
užkulisiais. Yra įrengti ir žiūrovams skirti suolai,
san. taškas, pavėsinė, dušas. Muziejus teikia ir sto-
vyklavimo paslaugą.

– *Parakių dvaro sodyboje vasarą – tikra atgaiva
sielai ir kūnui. Tam, kad taip būtų visada, ją reikia
nuolat rūpintis, pastatus remontuoti, želdinius, ta-
kus prižiūrėti. Kas tuo čia rūpinasi ir kas atlieka dar-
bus bei iš kokių lėšų?*

– Muziejaus aplinką tvarko jame dirbantys du
darbuotojai. Gėlynus prižiūri ir puoselėja pada-
linio vadovė. Būtinuosius pastatų priežiūros dar-
bus atlieka aplinkos tvarkytojas. Kultūros paveldo

objekte sudėtingesniems tvarkybos darbams atlikti,
pvz., pastatų stogo dangos pakeitimai, reikalingi
sertifikuoti meistrai ir papildomos lėšos. Šiuo metu
jokie strateginiai projektai Paragių dvaro sodyboje
nėra vykdomi. Džiaugiamės nuoširdžiu bendradar-
biavimu su Telšių rajono Tryškių Lazdynų Pelėdos
gimnazijos, Akmenės rajono Papilės Simono Dau-
kanto gimnazijos, Tryškių miestelio bendruomene,
Kairiškių daugiafunkcio centro „Margažiedis“ klubo
nariais, Papilės seniūnijos darbuotojais, kurie atsku-
ba mums į pagalbą grėbiant lapus, tvarkant muzie-
jaus aplinką ne tik akcijos „Darom“ metu, ar vykdant
liepaičių sodinimo talką. Džiugu, kad iš jų pagalbos
sulaukiame tada, kada jos mums labiausiai reikia.

– *Norėdami surasti periodikoje, knygose paskelb-*

Iš kairės: „Lazdynų Pelėda“ (kompozicija „Kūryboje seserų bendrystė“). Dailininkas Saulius Statkus; Lazdynų
Pelėdos memorialinio muziejaus seserų rašytojų Sofijos ir Marijos kambarys antrame antrajame aukšte

tus seserų rašytojų Sofijos ir Marijos Ivanauskaičių kūrinius, tai galime padaryti nesunkiai. Ar yra išlikusių jų kūrinių, kurie nėra išspausdinti, t. y. tebeguli rankraščiuose? Jei taip, kur jų reikėtų ieškoti?

– Sunku pasakyti, ar dar liko kas nors neišspausdinta iš rašytojos Lazdynų Pelėdos kūrybinio palikimo, tačiau Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos fonduose yra Paragių dvare buvę dokumentai, kuriuos saugojimui perdavė Marijos Lastauskienės dukra Ona Glovackaja-Priss. Tame fonde atsispindi spalvota Ivanauskų giminės istorija.

– Jei apie seseris Mariją ir Sofiją žinome jau gana nemažai, tai apie jų tėvą, profesionalų dailininką ir poetą Nikodemą Erazmą Ivanauską, – tik pagrindinius jo gyvenimo ir kūrybos faktus. Ką iš jo kūrybos eksponuoja Jūsų muziejus, gal žinote, kur dar būtų galima pamatyti jo darbų kitur?

– Lietuvoje Nikodemo Erazmo Ivanausko tapytų paveikslų yra saugoma Žemaičių muziejuje „Alka“ Telšiuose ir Šiaulių „Aušros“ muziejuje. Menotyrininkė, Vilniaus dailės akademijos doc. dr. Vaida Ščiglienė, kuri dabar yra ir Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkė, savo mokslinėje disertacijoje „Paragių dvaro savininkas dailininkas Nikodemas Erazmas Ivanauskas“ yra pateikusi daug aktualios informacijos apie Nikodemo Erazmo Ivanausko gyvenimą ir kūrybą. Ji ja pasidalino to paties pavadinimo straipsnyje, kuris išspausdintas knygos „Lietuvos valsčiai. Papilė II ir III dalis“ tome (žr. III dalis, „Lokaliniai tyrimai (2005–2006 m.)“, p. 595–622).

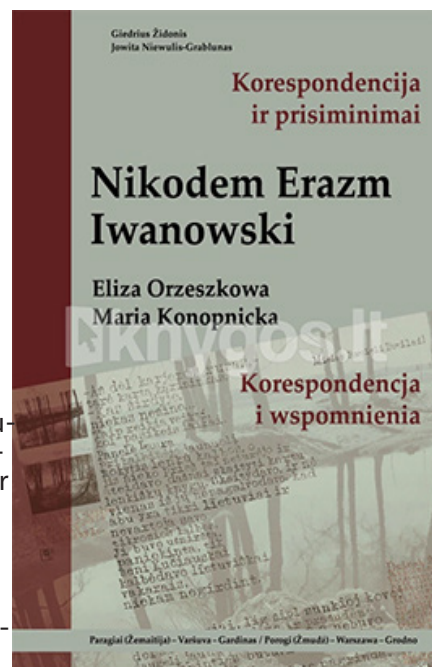
– Kokią aktualią, dar niekur (išskyrus pvz., rajono spaudą) nepaskelbtą medžiagą apie seseris rašytojas Sofiją ir Mariją, jų tėvą yra surinkę Jūsų muziejus ir kur su ja būtų galima susipažinti?

– Muziejuje saugoma Sofijos Pšibiliauskienės-Lazdynų Pelėdos atsisakymo bet kokių teisių į Paragių dvarą rašto kopija, keletas rankraščio pavyzdžių ir daugybė kūrybos perliukų, surinktų skaitant Lazdynų Pelėdos raštus ir sudėtų į muziejininkės-gidės pasakojimą apie Paragių asmenybes...

– Bent jau iki šiol nebuvo knygos apie Nikodemą Erazmą Ivanauską... O gal ji yra parašyta ir išleista?

– Šių metų birželio antroje pusėje mus pasiekė džiugi žinia, kad pasirodė Giedriaus Židonio ir Jovita Niewulis-Grablunas knyga „Korespondencija ir prisiminimai. Nikodem Erazm Iwanowski, Eliza Orzeszkowa, Maria Kanopnicka“, išleista lietuvių ir

Giedriaus Židonio ir Jovitos Niewulis-Grablunas knygos „Korespondencija ir prisiminimai. Nikodem Erazm Iwanowski, Eliza Orzeszkowa, Maria Kanopnicka“ viršelis

lenkų kalbomis. Knygą už savikainos kainą galima įsigyti Lazdynų Pelėdos muziejuje jo darbo metu. Šį leidinį platina ir elektroninė parduotuvė „Knygos.lt“ www.knygos.lt (čia adresu <https://www.knygos.lt/lt/knygos/nikodemas-erazmas-iwanowski-korespondencija-ir-prisiminimai>) pateikiama ir gana išsami informacija apie šią knygą, pažymint, kad tai 328 puslapių leidinys, „ilustruotas spalvotais N. E. Ivanausko tapybos darbais ir fotografijomis [...] Be N. E. Ivanausko, E. Ožėškovo ir M. Kanopnickos laišku, publikuojami N. E. Iwanowsko prisiminimai apie gyvenimą Sankt Peterburge (kur turėjo aukštus postus carinėje administracijoje užimančių giminaičių ir kur jis, kaip sukilimo dalyvis, išvyko dėl galimo valdžios persekiojimo) ir Miunchene (kur studijavo karališkoje dailės akademijoje), o jo laiškas Liudui Girai yra savotiška autobiografija. Leidinyje taip pat pateikiamas spausdintų N. E. Ivanausko literatūrinių kūrinių bibliografinis sąrašas. Viršeli ir knygos skyrių puslapius puošia Giedrės Gučaitės grafikos-fotografijos darbų ciklo „Lazdynų Pelėda. Paragai“ darbai.“

Dėkojame už pokalbį!
Sėkmės Jums!

Nuotraukos Sandros Sakalauskienės

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS